

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.2>

УДК 330.338

В. Є. Хаустова,

д . е . н . , професор, директор,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Є. І. Котляров,

к. е. н., доцент, завідувач сектором,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6366-6729>

Д. М. Костенко,

к. е. н., науковий співробітник,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7136-9946>

Т. І. Салашенко,

к. е. н., старший дослідник, старший науковий співробітник,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1822-5836>

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ СТАЛІ

V. Khaustova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Director,

Research Center for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

Ye. Kotliarov,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Sector,

Research Center for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

D. Kostenko,

PhD in Economics, Researcher,

Research Center for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

T. Salashenko,

PhD in Economics, Senior Research Fellow, Senior Researcher,

Research Center for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

ANALYSIS OF THE STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE UKRAINIAN STEEL MARKET

Стаття присвячена аналізу стану та тенденцій розвитку металургійної галузі України, яка є стратегічно важливою та експортоорієнтованою ланкою промисловості. У роботі розглянуто значення металургії для економіки країни, зокрема її частку у ВВП та експортній структурі. Проведено детальний огляд динаміки виробництва сталі за останні роки, акцентуючи увагу на впливах зовнішніх факторів, таких як політична нестабільність і військові дії. Наведено та охарактеризовано основних виробників сталі та металопродукції в Україні. Досліджено структуру експорту та імпорту металопродукції, визначено основні товарні позиції та країни-партнери. Робота підкреслює важливість удосконалення виробничих процесів та підвищення конкурентоспроможності продукції, що дозволить зміцнити позиції українських металургійних підприємств на міжнародних ринках.

The article addresses the pivotal role of the metallurgical industry in Ukraine's economy, focusing on its strategic importance and export orientation. The primary objective of the study is to analyze the current state and future prospects of the industry, considering its significant contribution to the national GDP and export structure. The research is highly relevant due to the industry's critical influence on the country's economic stability and international trade relations, especially in the context of ongoing geopolitical challenges and military conflicts. The following research methods were used in writing this article: analysis and synthesis - to study scientific publications, statistical data and regulatory documents related to the state and development of the metallurgical industry in Ukraine. This allowed the authors to summarize the available knowledge and identify the main trends and problems. Comparative analysis - to compare the indicators of development of the metallurgical industry of Ukraine with similar indicators of other countries, which allowed to assess the competitiveness of the Ukrainian metallurgy in the global market. Statistical method - to process economic data on the production and export of steel products in Ukraine, which allowed us to identify the main patterns and trends in the development of the industry. Forecasting method - to assess possible scenarios for the development of the Ukrainian steel industry, taking into account current challenges, such as changes in the global economy, environmental requirements and domestic economic factors. Expert evaluation - to obtain the opinions of industry experts on the main problems and prospects for the development of the steel industry in Ukraine. These methods allowed the authors to thoroughly investigate the current state of the metallurgical industry and offer recommendations for its further development. Key findings of the research reveal the dominant position of steel and iron exports within the industry, identifying the main importing countries and analyzing the trends in global demand. The study also uncovers the vulnerabilities of Ukraine's metallurgical sector, particularly in terms of dependence on foreign markets and the need for

technological modernization. Furthermore, the research discusses the impact of international sanctions and trade restrictions on the industry's export potential. The practical significance of the article lies in its recommendations for enhancing the competitiveness of Ukrainian metallurgical enterprises. The study suggests strategic directions for improving production efficiency, adopting innovative technologies, and diversifying export markets. These measures are essential for strengthening the international position of Ukraine's metallurgical industry and ensuring its long-term sustainability in the global market. The article provides valuable insights for policymakers, industry leaders, and stakeholders involved in the economic development of Ukraine.

Ключові слова: *металургійна галузь, металургійні підприємства, сталь, металопродукція, виробництво, структура експорту, експортні ринки, імпорт, проблеми, перспективи розвитку.*

Keywords: *metallurgical industry, metallurgical enterprises, steel, steel products, production, export structure, export markets, imports, problems, development prospects.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Металургійна галузь є стратегічно важливою для української економіки, особливо в умовах глобальних змін та внутрішніх викликів. Україна традиційно є одним із провідних експортерів металопродукції, і збереження та розвиток цієї галузі є критично важливим для функціонування національної економіки, створення робочих місць і забезпечення валютних надходжень.*

У дослідженні аналізується стан металургійної промисловості України в умовах сучасних викликів, таких як зниження світового попиту на металопродукцію, конкуренція на глобальному ринку, вплив екологічних

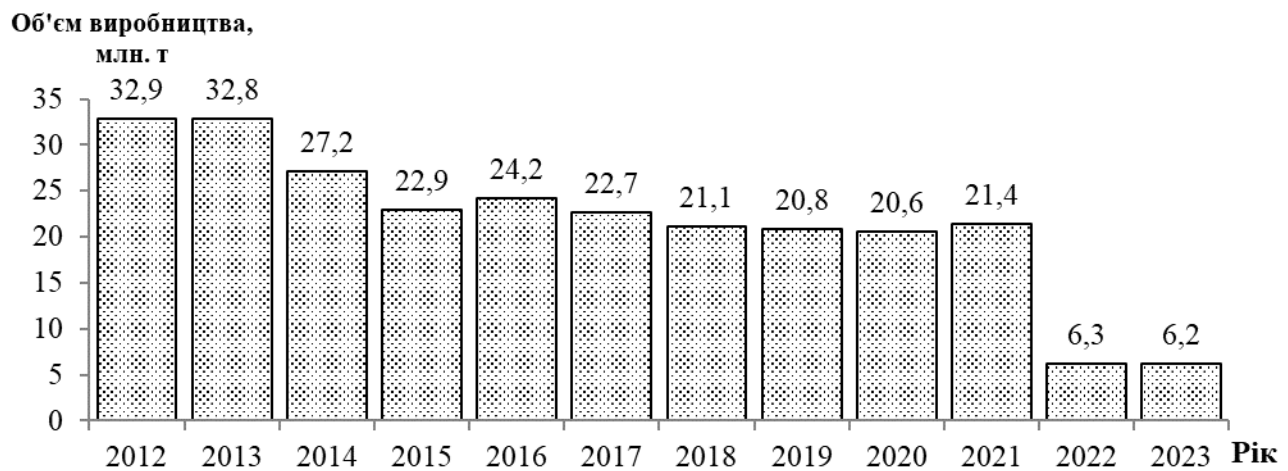
стандартів, а також внутрішні проблеми, що їй притаманні, таких як застарілість виробничих потужностей та дефіцит інвестицій. У цьому контексті, дослідження є актуальним, оскільки воно спрямоване на пошук шляхів модернізації галузі, підвищення її конкурентоспроможності та адаптації до нових умов, що є необхідним для забезпечення економічного зростання України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу сучасного стану металургійної промисловості України та визначенню перспектив її розвитку присвячені праці багатьох науковців, зокрема О. Анісімової, О. Борисенка, В. Венгера [1], А. Амоші, В. Нікіфорової, [2], В. Рожкова, А. Лазуткіна, О. Мінаєва, О. Мезенцевої, О. Панченка, О. Пасхавера, А. Соколова, О. Шапурова та ін. Разом з тим, постійні зміни у розвитку світовій металургії, спричиненні геополітичними, економічними, екологічними та іншими факторами потребують подальших досліджень стану української металургійної промисловості для визначення вектору її подальшого розвитку у відповідь на світові зміни, внутрішні і зовнішні виклики, насамперед такі як військове вторгнення РФ на територію України. Незважаючи на значну кількість досліджень присвячених даній тематиці, питання аналізу стану та виявлення проблем металургійної галузі України з якими вона зіткнулася в сьогоденні розкрито не до кінця. Тому особливу увагу приділено аналізу сучасної ситуації в галузі, що склалась за роки повномасштабної війни, визначенню викликів, які постали перед економікою України та металургійною галуззю зокрема, а також шляхам їх вирішення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є ретроспективний аналіз та оцінка сучасного стану металургійної галузі України. Основними завданнями статті є: дослідження значення металургії для економіки країни; аналіз динаміки виробництва сталі за останні роки, характеристика основних виробників сталі та металопродукції в Україні; дослідження структури експорту та імпорту металопродукції, основних товарних позицій та країн-партнерів; визначення проблем та перспектив розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Металургійна галузь є стратегічно важливою експортоорієнтованою ланкою української економіки. Частка виробництва цієї продукції у ВВП України становить близько 10,3 %, а в експортній структурі – 33 % [3]. Продукція металургійної промисловості застосовується у машинобудуванні, транспортній галузі, а також будівництві. Для України металургійна галузь та виробництво металопрокату зокрема є дуже важливими – це основні підприємства що отримують великі прибутки, й основні експортери продукції які забезпечують надходження іноземної валюти в країну. Аналіз стану ринку металопрокату в Україні уможливить визначити переваги та недоліки розвитку підгалузі металопрокату й зробити потрібні кроки в напрямі зростання ресурсного розвитку галузевих підприємств, оскільки металопрокат є основою в інженерії, машинобудування та будівництві.

Динаміка виробництва сталі в Україні представлена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка виробництва сталі в Україні у 2012–2023 рр.

Джерело: сформовано на основі [4–12]

Як видно з рис. 1, динаміка виробництва сталі в Україні за останні 10 років мала низхідний характер із різким спадом в останні роки, що значною мірою обумовлено військовими діями на території країни.

Можна виділити певні періоди у розвитку галузі: 2013-2014 рр. З початком

конфлікту 2014 р. на сході України обсяги виплавки сталі знизилися, що спричинило суттєве скорочення виробництва у наступні роки. 2015-2019 рр. Протягом цих років ситуація стабілізувалася, і виробництво сталі поступово зростало. 2020-2021 рр. Україна зберегла свої позиції на глобальних ринках, хоча пандемія COVID-19 мала певний вплив на виробничі обсяги. У 2021 р. країна зберегла 14-те місце у рейтингу країн-виробників сталі, виробивши її 21,4 млн. т. 2022-2023 рр. Війна, що почалася в лютому 2022 року, негативно вплинула на металургійну галузь країни. У 2022 р. виробництво скоротилося на 70,7 % у порівнянні з 2021 р., та склало 6,3 млн. т сталі, а Україна опустилася на 25-те місце в світовому рейтингу. У 2023 р. виробництво скоротилося на 1,6 % у порівнянні з 2022 р., до 6,2 млн. т., що призвело до потрапляння країни на 35-те місце рейтингу.

Основними виробниками сталі в Україні є такі компанії:

Метінвест – найбільша гірничо-металургійна компанія в Україні, до складу якої входять такі металургійні підприємства, як "Азовсталь", "ММК ім. Ілліча", "Запоріжсталь" та інші. "Метінвест" займає лідируючі позиції у виробництві сталі та прокату.

АрселорМіттал Кривий Ріг – один з найбільших виробників сталі в Україні та частина міжнародної корпорації ArcelorMittal. Підприємство виробляє широкий спектр металопродукції, включаючи сортовий прокат, арматуру, катанку тощо.

Інтерпайп – великий виробник трубної продукції та залізничних коліс. Компанія має кілька металургійних заводів і експортує свою продукцію в більш ніж 80 країн світу.

Дніпровський металургійний завод (ДМЗ) – одне з найстаріших металургійних підприємств в Україні, що входить до групи "Індустріальний союз Донбасу" (ІСД). ДМЗ виробляє широкий асортимент металопродукату.

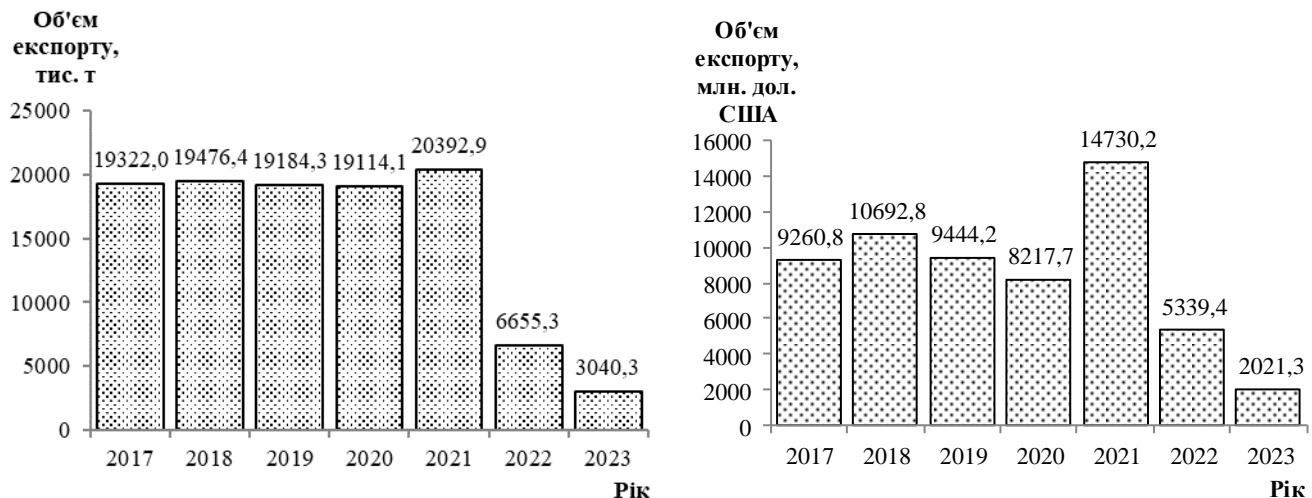
Алчевський металургійний комбінат (АМК) – металургійний комбінат, що

входить до групи ІСД. Виробляє широкий асортимент металопрокату, включаючи плоский і сортовий прокат.

Ці компанії були ключовими гравцями на ринку сталі в Україні та мали значний вплив на економіку країни та експортний потенціал. Після початку повномасштабної війни та втрати маріупольських металургійних комбінатів, на неокупованих територіях України залишилися працювати чотири великі металургійні комбінати: "Каметсталь", "Арселор Міттал Кривий Ріг", та "Інтерпайп-сталь" на Дніпропетровщині, та "Запоріжсталь".

У 2022 році внаслідок війни зупинено роботу двох великих металургійних підприємств, що формували майже 40 % довоєнного обсягу виробництва сталі. Країна втратила спроможність випускати певну продукцію, яка раніше вироблялася в Маріуполі, зокрема сляби, гарячекатаний лист, деякі види залізничної та трубної продукції. Також промисловість мала переорієнтувати значну частину своїх продажів на сусідні ринки через логістичні обмеження [13].

Динаміка експорту сталі та металургійної продукції в натуральному та вартісному вираженні наведено на рис. 2.

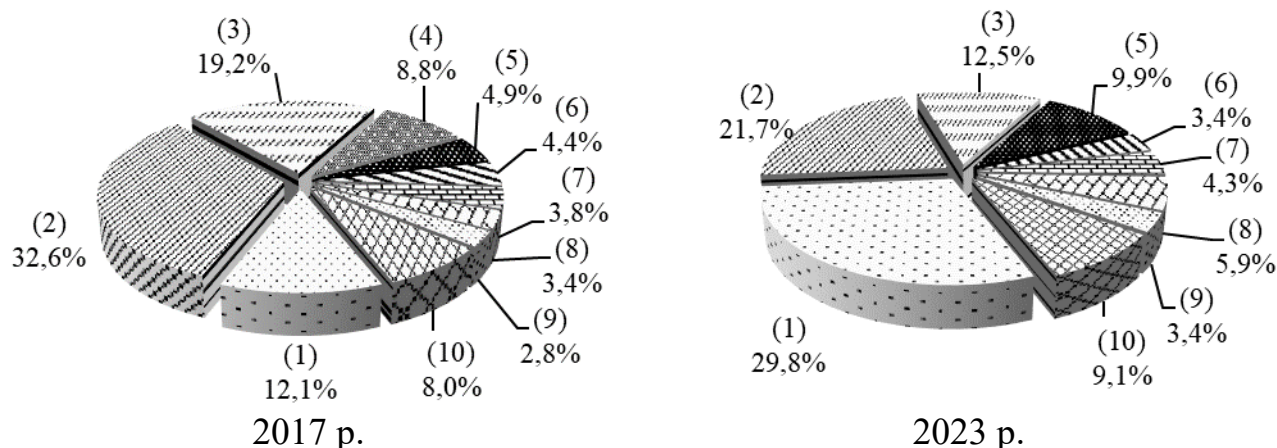
Рис. 2. Динаміка експорту сталі та металургійної продукції з України у 2017–2023 рр.

Джерело: сформовано на основі [4, 9–16]

За повідомленням пресслужби "Укрметалургпром", у січні-грудні 2023 р. українськими металургійними підприємствами вироблено 5,37 млн. т. металопрокату, що становить 100,4 % відносно аналогічного періоду 2022 р. З цієї кількості металопродукції експортовано порядку 3,04 млн. т., або 55,6 % [17].

Динаміка експорту сталі з України за останнє десятиліття характеризується значними коливаннями, зумовленими як економічними факторами, так і впливом військових дій. Протягом цього періоду спостерігалось зниження експорту внаслідок логістичних проблем та руйнування виробничих потужностей. Так в 2023 р. експорт сталі та металургійної продукції склав 3040,3 тис. т., що на 184 % нижче показника 2017 р. Що стосується даного показника в вартісному вираженні, то спостерігається аналогічна тенденція до зниження вартості експорту сталі та металургійної продукції з України, так як в 2017 р. цей показник сягав 9260,8 млн. дол. США тоді як в 2023 р. склав всього 2021,3 млн. дол. США. На рис. 3 представлено порівняння структур експорту сталі за основними товарними позиціями (УКТЗЕД).

З рис. 2 видно, що в 2023 р. найбільше експортувалося з України чавуну переробного та чавуну дзеркального у чушках, болванках або інших первинних формах – 906,49 тис. т. (29,8 %), а напівфабрикати з заліза або нелегованої сталі посіли друге місце, експорт їх склав 658,73 тис. т. (21,7 %). Замикає трійку лідерів за експортом сталі та металургійної продукції прокат плоский з заліза або нелегованої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття з показником експорту – 381,46 тис. т. (12,5 %).

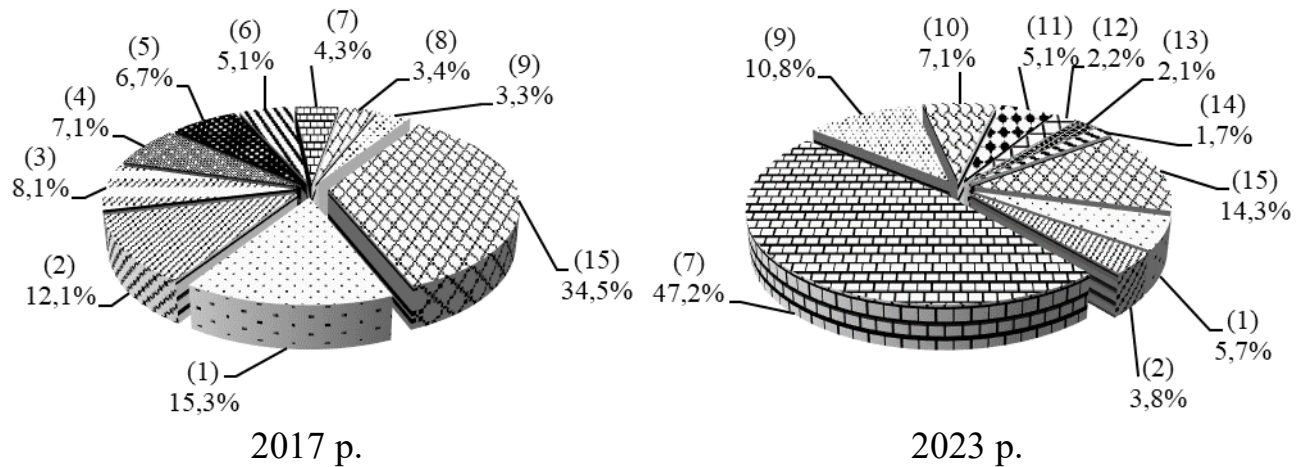
Умовні позначення: 1 – Чавун переробний та чавун дзеркальний у чушках, болванках або інших первинних формах; 2 – Напівфабрикати з заліза або нелегованої сталі; 3 – Прокат плоский з заліза або нелегованої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття; 4 – Інші прутки з заліза або нелегованої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого волочіння або гарячого екструдювання, включаючи ті, що були піддані крученню після прокатування; 5 – Феросплави; 6 – руби, трубки і профілі порожнисті, безшовні з чорних металів (крім чавунного литва); 7 – Прутки гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з заліза або нелегованої сталі; 8 – Плоский прокат з заліза або нелегованої сталі, завширшки 600 мм або більше, холоднокатаний (обтиснений у холодному стані), неплакований, без гальванічного або іншого покриття; 9 – Відходи та брухт чорних металів; зливки чорних металів для переплавлення (шихтові зливки); 10 – інші

Рис. 3. Структура експорту сталі та металургійної продукції з України за основними товарними позиціями (УКТЗЕД) у 2017 та 2023 роках.

Джерело: сформовано на основі [4, 9–16]

У товарній структурі експорту металопродукції половину складають напівфабрикати та чавун. Це менш прибуткова продукція порівняно з готовим стальним прокатом, який використовується у будівництві, авто- та машинобудуванні, нафтогазовій промисловості.

До повномасштабного вторгнення виробники орієнтувалися на забезпечення напівфабрикатами власних виробничих підприємств за кордоном та ринкову кон'юнктуру [16]. На рис. 4 представлено порівняння структур експорту за основними країнами.

Умовні позначення: 1 – Італія; 2 – Туреччина; 3 – США; 4 – рф; 5 – Єгипет; 6 – Алжир; 7 – Польща; 8 – Ірак; 9 – Болгарія; 10 – Іспанія; 11 – Румунія; 12 – Молдова, Республіка; 13 – Швейцарія; 14 – Німеччина; 15 – інші

Рис. 4. Структура експорту металургійної продукції з України

Джерело: сформовано на основі [4, 9–16]

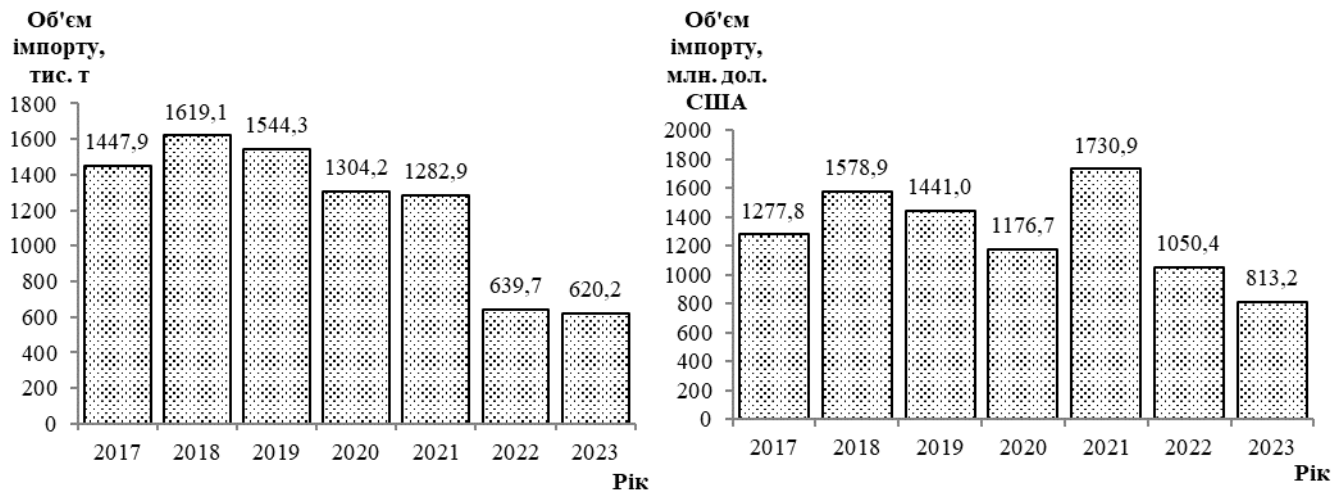
Порівнюючи структури експорту металургійної продукції, видно, що в 2017 р. основними імпортерами української продукції були Італія (імпортувавши 2962,18 тис. т. та 2962,18 тис. т. відповідно), Туреччина (2339,91 тис. т. та 2339,91 тис. т.) та США (1571,43 тис. т. та 1571,43 тис. т.). Тоді як в 2023 р. структура зазнала змін, основним імпортером металургійної продукції з України в 2023 р. стала Польща, експорт до якої склав 1435,53 тис. т., що становить близько 47,2 % від загального експорту. Другу позицію за даним показником посідає Болгарія – 328,04 тис. т. (10,8 %). На третьому місці розташувалися Іспанія, з показником 214,95 тис. т. (7,1 %). Загалом на 5 країн-лідерів припадає близько 75,9 % від загальноукраїнського експорту сталі та металургійної продукції.

Основними експортними ринками української металопродукції у січні-грудні 2023 р. стали країни Європейського союзу (82,0 %) та іншої Європи (7,5 %). Падіння обсягів зачепило всі регіони збуту металопродукції, від Європи до далекого Тихоокеанського регіону. Глибина падіння залежала від шляху, який має подолати вантаж, враховуючи логістичні складнощі. Тому присутність на

віддалених напрямках зійшла майже нанівець. Експорт до Південно-Східної Азії та Океанії впав у 10 разів, а до Латинської Америки – у 8,5 раза. У понад шість разів скоротилося постачання до країн Африки на південь від Сахари. Експорт на Близький Схід та у Північну Африку скоротився у 3,5 раза на тлі заблокованого руху Чорним морем та відсутності серед постачальників маріупольських заводів. 79% торішнього обсягу в цей регіон відправлено у I кварталі. За обсягами експорту Північна Америка посідає друге місце серед усіх напрямків українського експорту. Минулого року продажі на цей ринок зменшилися порівняно менше – у 2,6 раза.

Хоча обсяги постачання до Європи та Центральної Азії скоротилися у 2,6 раза, цей ринок залишився основним споживачем української металопродукції. Навіть більше, його частка розширилася до 72 %, оскільки українські виробники переспрямували торговельні потоки сухопутним та річковим транспортом до найближчих країн [16].

Динаміка імпорту сталі та металургійної продукції в Україну в натуральному та вартісному вираженні наведено на рис. 5.

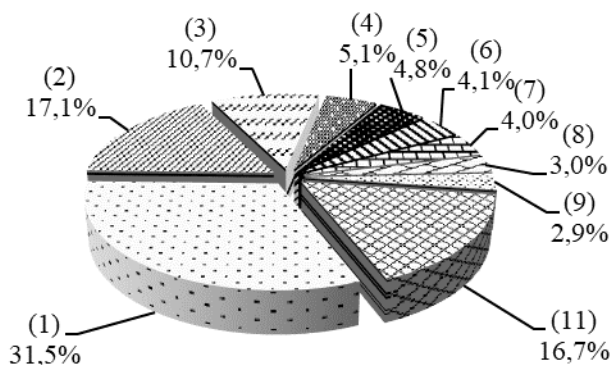
Рис. 5. Динаміка імпорту сталі та металургійної продукції в Україну у 2017–2023 рр.

Джерело: сформовано на основі [4, 9–16]

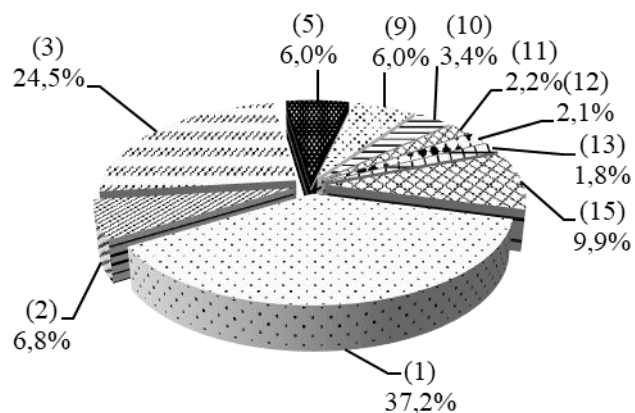
До повномасштабного вторгнення імпорту металопродукції в Україну перевищував 1,3 млн т. Це близько чверті від видимого споживання (сума виробництва та імпорту за виключенням експорту) на внутрішньому ринку. Минулого року імпорту скоротився удвічі, проте його частка у внутрішньому споживанні зростає до третини. Динаміка імпорту сталі в Україну за останні 7 років демонструє плаваючу тенденцію, зумовлену як економічними факторами, так і впливом військових дій.

Протягом 2017-2018 рр. спостерігалось зростання імпорту, з 2018 р. по 2021 рр. відзначається поступове зменшення даного показника, а в період з 2021 р. по 2023 рр. - різкий спад імпорту сталі та металургійної продукції. Так в 2023 р. імпорту сталі та металургійної продукції склав 620,2 тис. т., що на 827,7 тис. т. нижче показника 2017 р. Що стосується даного показника в вартісному вираженні, то спостерігається аналогічна тенденція до зниження вартості імпорту сталі та металургійної продукції в Україну, так в 2017 р. цей показник сягав 1277,8 млн. дол. США тоді як в 2023 р. склав всього 813,2 млн. дол. США.

На рис. 6 представлено порівняння структур імпорту сталі та металургійної продукції в Україну за основними товарними позиціями (УКТЗЕД). З даних рис. 6 видно, що в структурі імпорту сталі та металургійної продукції за період 2017-2023 рр. майже не відбулося змін. В 2023 р. так само лідирував Прокат плоский з заліза або нелегованої сталі завширшки 600 мм або більше, плакований, з гальванічним або іншим покриттям, імпорту якого склав 230,6 тис. т. (37,2 %), на другому місці - Прокат плоский з заліза або нелегованої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, з показником 152,22 тис. т. (24,5 %).

2017 р.

2023 р.

Умовні позначення: 1 – Прокат плоский з заліза або нелегованої сталі завширшки 600 мм або більше, плакований, з гальванічним або іншим покриттям; 2 – Інші прутки з заліза або нелегованої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого волочіння або гарячого екструдуювання, включаючи ті, що були піддані крученню після прокатування; 3 – Прокат плоский з заліза або нелегованої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття; 4 – Інші прутки та бруски з інших легованих сталей; кутики, фасонні та спеціальні профілі з іншої легованої сталі; порожнисті прутки та бруски для буріння з легованих або нелегованих сталей; 5 – Плоский прокат з заліза або нелегованої сталі, завширшки 600 мм або більше, холоднокатаний (обтиснений у холодному стані), неплакований, без гальванічного або іншого покриття; 6 – Феросплави; 7 – Прутки гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з заліза або нелегованої сталі; 8 – Труби, трубки і профілі порожнисті, безшовні з чорних металів (крім чавунного литва); 9 – Кутики, фасонні та спеціальні профілі з заліза або нелегованої сталі; 10 – Інші труби, трубки і профілі порожнисті (наприклад, з відкритим швом чи зварні, клепані або з'єднані аналогічним способом) з чорних металів; 11 – Прокат плоский з корозійностійкої (нержавіючої) сталі, завширшки 600 мм або більше; 12 – Вироби з чорних металів для залізничних або трамвайних колій: рейки, контррейки та зубчасті рейки, перекладні рейки, хрестовини глухого перетинання, перекладні штанги та інші елементи з'єднання та розведення рейок, шпали, накладки стикові і підкладки опорні, клини, опорні плити, крюкові рейкові болти, рейкові подушки та розтяжки, основи рейок, розпірні бруски, пластини та інші деталі, спеціально призначені для з'єднання або закріплення рейок; 13 – Прокат плоский з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше; 14 – інші

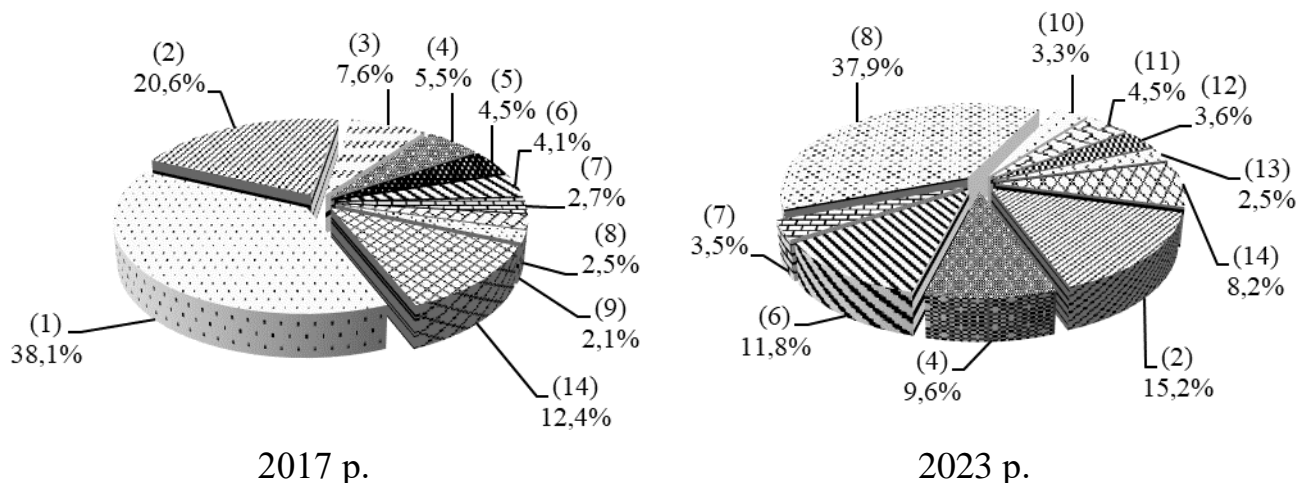
Рис. 6. Структура імпорту сталі та металургійної продукції в Україну за основними товарними позиціями (УКТЗЕД)

Джерело: сформовано на основі [2, 9–16]

Замикає трійку лідерів за імпортом сталі та металургійної продукції Інші прутки з заліза або нелегованої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого волочіння або гарячого екструдуювання, включаючи ті, що були піддані крученню після прокатування з показником імпорту – 41,91 тис. т. (6,8 %). На трійку лідерів приходиться понад 68,5 % загального імпорту сталі та металургійної продукції.

Основа імпорту металопродукції в Україну – товари, які або не виробляються на внутрішньому ринку, або не відповідають за якісними/ціновими характеристиками потребам споживачів. Наприклад, плоский прокат, частка якого в імпорті й раніше перевищувала 50 %, а у 2022 році виросла до 69 % (див. рис. 6). До вторгнення імпортувався здебільшого плоский прокат із покриттям. Також виросла потреба у гарячекатаному плоскому прокаті, який раніше виробляли мариупольські заводи. Ще одна причина: єдиний нині виробник цієї продукції в Україні – завод «Запоріжсталь» працював із перебоями через дефіцит електроенергії. Також збільшується імпорт продукції, єдиним виробником якої була «Азовсталь» – балки та залізничні рейки [16].

На рис. 7 представлено порівняння структур імпорту за основними країнами-партнерами.

Умовні позначення: 1 – рф; 2 – Китай; 3 – Молдова; 4 – Польща; 5 – Білорусь; 6 – Словаччина; 7 – Казахстан; 8 – Туреччина; 9 – Норвегія; 10 – Болгарія; 11 – Румунія; 12 – Італія; 13 – Німеччина; 14 – інші

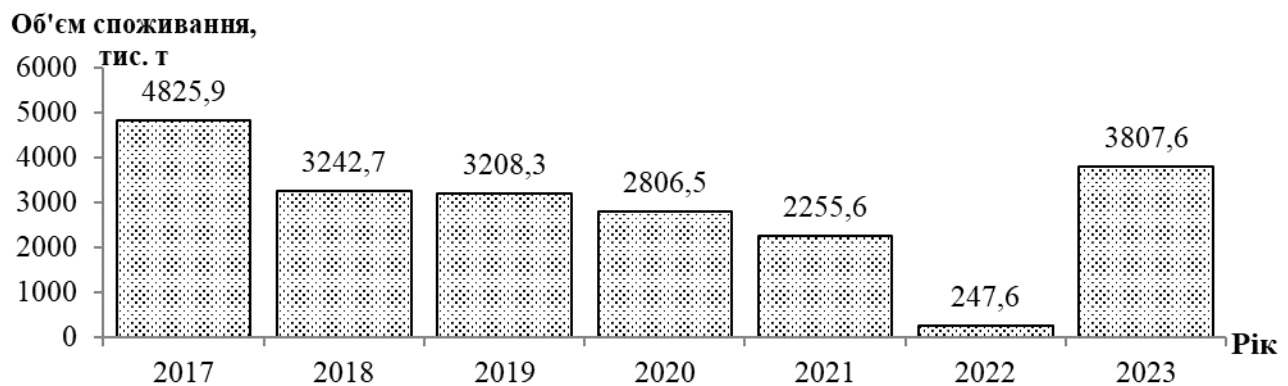
Рис. 7. Структура імпорту сталі та металургійної продукції в Україну

Джерело: сформовано на основі [4, 9–16]

Порівнюючи структури імпорту сталі та металургійної продукції до України, видно, що в 2017 р. лідером цим показником була рф, експортувавши 551,54 тис. т. (38,1 %), друге місце в 2017 та 2023 рр. посідав Китай – 297,89 тис.

т. (20,6 %) та 94,55 тис. т. (15,2 %). Лідером за даним показником в 2023 р. стала Туреччина, експорт з якої склав 234,94 тис. т., що становить близько 37,9 % від загального імпорту сталі та металургійної продукції до України. Загалом на 5 країн-лідерів в 2023 р. припало близько 78,8 % від загальноукраїнського імпорту сталі та металургійної продукції. Як і в сегменті експорту, країни Європи підтримали українських споживачів металопродукції, активізувавши торговельні потоки. Словаччина посіла третє місце серед експортерів до України, а обсяги постачань із Румунії вирости майже учетверо. Зокрема, із Румунії налагодили постачання плоского прокату [16].

Динаміка внутрішнього споживання сталі в Україні представлена на рис. 8.

Рис. 8. Динаміка внутрішнього споживання сталі в Україні у 2017–2023 рр.

Джерело: сформовано на основі [3–17]

Динаміка внутрішнього споживання сталі в Україні за останні 7 років демонструє спадаючу тенденцію, за винятком 2023 р., коли показник споживання сталі значно перевищив показник попереднього року. Ємність ринку металопродукції у 2023 р. склала 3807,64 тис. т. У порівнянні з 2017 р. цей показник скоротився на 21,1 %, разом з цим зросла частка відвантажень продукції на внутрішній ринок українських металургів: у 2023 р. цей показник склав 44,4 % проти 13,3 % у 2022 р.

Головним фактором, який вплинув на відновлення українського ринку

металопродукції торік було збільшення попиту на метал через зростання виробництва на оборонних підприємствах. Варто відзначити активні роботи з відновлення енергетичної інфраструктури взимку 2022-2023 рр., а також будівництво об'єктів для захисту цієї інфраструктури влітку 2023 р. [13].

Галузева структура металоспоживання повністю відображає економічну ситуацію, що склалася в країні, і динаміку розвитку окремих галузей [18]. Найбільшим споживачем металопродукції залишається сегмент дрібних споживачів і роздрібної торгівлі. Його питома вага істотно зросла у 2022 р. – до 31% проти 24% у 2021 р. і збереглася на відносно високому рівні в 30 % за підсумками минулого року.

За оцінками «Метінвест СМЦ», будівельний сегмент у 2023 р. показав приріст питомої ваги в структурі споживання до 23 % проти 17 % у 2022 р. за рахунок інфраструктурних проєктів. Це підтверджується й офіційною статистикою. За даними Держстату, за 9 місяців 2023 р. обсяг будівельних робіт зріс на 21 %, зокрема будівництво інженерних споруд зросло на 34 %, нежитлових будівель – на 14 %. Отже, будівельний сегмент і його металоспоживання зростає завдяки відновленню інфраструктури та будівництву комерційних об'єктів у низці регіонів, тоді як будівництво житла перебуває в стагнації – за 9 місяців 2023 р. спад становив 4,3 % [19].

Висновки. Проведене дослідження дозволило визначити наступне:

1. Металургійна галузь України є стратегічно важливою експорто-орієнтованою ланкою економіки. Частка виробництва цієї продукції у ВВП України становить близько 10,3 %, а в експортній структурі – 33 %.

2. Внаслідок військового вторгнення РФ на територію України, у 2023 р. виробництво сталі скоротилося на 1,6 % у порівнянні з 2022 р., до 6,2 млн. т., що призвело до потрапляння України на 35-те місце у світовому рейтингу виробників сталі. Майже 55,6 % виплавленої сталі постачається на зовнішній ринок.

3. Після початку повномасштабної війни та втрати маріупольських металургійних комбінатів, на неокупованих територіях України залишилися працювати чотири великі металургійні комбінати: "Каметсталь", "Арселор Міттал Кривий Ріг", та "Інтерпайп-сталь" на Дніпропетровщині, та "Запоріжсталь".

4. Експорт сталі та металургійної продукції в 2023 р. склав 3040,3 тис. т., що на 184 % нижче показника 2017 р. У товарній структурі експорту металопродукції половину складають напівфабрикати та чавун. Це менш прибуткова продукція порівняно з готовим стальним прокатом. Основними експортними ринками української металопродукції у січні-грудні 2023 р. стали країни ЄС (82,0 %), а саме Польща – 1435,53 тис. т., (47,2 %), Болгарія – 328,04 тис. т. (10,8 %), Іспанія – 214,95 тис. т. (7,1 %) та ін.(7,5 %).

5. Імпорт сталі та металургійної продукції в 2023 р. склав 620,2 тис. т. Основа імпорту металопродукції в Україну – товари, які або не виробляються на внутрішньому ринку, або не відповідають за якісними/ціновими характеристиками потребам споживачів, наприклад, плоский прокат. Як і в сегменті експорту, країни ЄС підтримали українських споживачів металопродукції, активізувавши торговельні потоки. Проте основним імпортером до України стала Туреччина 234,94 тис. т. (37,9 % від загального імпорту сталі).

6. Споживання сталі та металопродукції у 2023 р. значно зросло порівняно з 2022 р. та склало 3807,64 тис. т. Зросла і частка відвантажень продукції на внутрішній ринок: у 2023 р. цей показник склав 44,4 % проти 13,3 % у 2022 р.

Проведене дослідження підтверджує, що повномасштабне військове вторгнення РФ на територію України мало вкрай негативний вплив на розвиток економіки в цілому та металургійної галузі зокрема. Проте металургійна галузь країни має зберегти роль однієї з провідних і найважливіших галузей промисловості, враховуючи необхідність забезпечення металопродукцією

суміжних галузей, особливо машинобудування і будівництва, для потреб відновлення України та забезпечення її безпеки. Важливою складовою розвитку є доступ підприємств галузі до європейських ринків, яке можливе за рахунок зменшення або скасування квот та імпорتنих мит для вітчизняного виробника. В умовах війни вітчизняні виробники потребують допомоги з боку уряду та фінансової його підтримки, що дозволить їм адаптуватися до умов сьогодення з найменшими втратами обсягів виробництва та зайнятості.

Література

1. Венгер В. В. Роль держави у розвитку металургійної галузі: світовий та вітчизняний досвід. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 59–65. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct40-10> (дата звернення: 20.08.2024).

2. Амоша О. І., Нікіфорова В. А. Світовий досвід становлення металургійних смарт-виробництв: особливості, напрями, наслідки. *Економіка промисловості*. 2019. № 2(86). С. 84–106. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/158700/4-Amosha.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.08.2024).

3. Стратегічні гравці бачать інвестиційний потенціал в українській металургії / Профспілка металургів і гірників України, 2023. URL: <http://doi.org/10.15407/econindustry2019.02.84> (дата звернення: 20.08.2024).

4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.08.2024).

5. Виробництво основних видів промислової продукції за 2003–2014 роки / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/pr/prm_gic/prm_gic_u/vov2005_u.html (дата звернення: 20.08.2024).

6. Виробництво основних видів промислової продукції у 2015 році / Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/ovp/ovp_u/ovp2015.html (дата звернення: 20.08.2024).

7. Виробництво основних видів промислової продукції у 2016 році / Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/ovp/ovp_u/ovp2016_u.zip (дата звернення: 20.08.2024).

8. Виробництво окремих видів промислової продукції за 2011–2020 роки / Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/pr/prm_ric/xls/vppv_2011_2020.xlsx (дата звернення: 20.08.2024).

9. Статистичний щорічник України за 2022 рік. За ред. І. Є. Веренера. Державний комітет статистики України, 2023. 387 с.

10. The World Steel Association (worldsteel). URL: <https://worldsteel.org/> (дата звернення: 20.08.2024).

11. World Steel in Figures 2024 / The World Steel Association (worldsteel). URL: https://worldsteel.org/publications/bookshop/world-steel-in-figures-2024/?do_download_id=d36adaf7-e4d4-436b-bcdb-15f9f708ddf7 (дата звернення: 20.08.2024).

12. World Steel in Figures 2023 / The World Steel Association (worldsteel). URL: https://worldsteel.org/publications/bookshop/world-steel-in-figures-2023/?do_download_id=d36adaf7-e4d4-436b-bcdb-15f9f708ddf7 (дата звернення: 20.08.2024).

13. Сталевий коридор працює. Чи зможе українська металургія наростити виробництво у 2024 році / Інтернет ресурс DELO.UA. URL: <https://delo.ua/industry/stalevii-koridor-pracyuje-ci-zmoze-ukrayinska-metalurgiya-narostiti-virobnictvo-u-2024-roci-429782/> (дата звернення: 20.08.2024).

14. Зовнішня торгівля окремими видами товарів за країнами світу у 2017-2023 рр. / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/e_iovt/arh_iovt2024.htm (дата звернення: 20.08.2024).

15. Державна митна служба України. URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/dimensions> (дата звернення: 20.08.2024).

16. Заблокована логістика, світова конкуренція та трикратне падіння експорту. Як війна змінила українську металургію, яка давала основний приплив валюти. Дослідження «Вокс Україна» / Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/money/eksport-metaloproduktsii-vprav-utrichi-shcho-viyna-zminila-v-ukrainskikh-metalurgiv-yaki-davali-osnovnikh-pritok-valyuti-v-krainu-27062023-14446> (дата звернення: 20.08.2024).

17. Об'єднання підприємств «Укрметалургпром». URL: <https://www.ukrmetprom.org/> (дата звернення: 20.08.2024).

18. Кизим М.О., Хаустова В.Є., Котляров Є.І., Шульга І.В. Аналіз напрямків трансформації гірничо-металургійного комплексу України. *Бізнес Інформ*. 2024. №6. С. 217–225. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-217-225> (дата звернення: 20.08.2023).

19. Відновлення інфраструктури підтримало попит на сталь в Україні у 2023 році / ГМК Center. URL: <https://gmk.center/ua/posts/vidnovlennia-infrastruktury-pidtrymalo-popyt-na-stal-v-ukraini-u-2023-rotsi/> (дата звернення: 20.08.2023).

References

1. Venher, V. V. (2020), “The role of the state in the development of the steel industry: global and domestic experience”, *Infrastruktura rynku*, vol. 40, pp. 59–65. <https://doi.org/10.32843/infrastruct40-10>.

2. Amosha, O. I. and Nikiforova, V. A. (2019), “Global experience in the development of metallurgical smart production: features, directions, consequences”, *Ekonomika promyslovosti*, vol. 2, no. 86 pp. 84–106, available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/158700/4-Amosha.pdf?sequence=1> (Accessed 20 August 2024)

3. Profspilka metalurhiv i hirnykiv Ukrainy (2023), “Strategic players see investment potential in the Ukrainian steel industry”, available at: <http://pmguinfo.dp.ua/ukraina/6404-strategichni-gravtsi-bachat-investitsijnijpotentsial-v-ukrajinskij-metalurgiji> (Accessed 20 August 2024)

4. State Statistics Service of Ukraine (2024), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 20 August 2024)

5. State Statistics Service of Ukraine (2015), “Production of major types of industrial products in 2003-2014”, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/pr/prm_ric/prm_ric_u/vov2005_u.html (Accessed 20 August 2024).

6. State Statistics Service of Ukraine (2016), “Production of main types of industrial products in 2015”, available at: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/ovp/ovp_u/ovp2015.html (Accessed 20 August 2024).

7. State Statistics Service of Ukraine (2017), “Production of main types of industrial products in 2016”, available at: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/ovp/ovp_u/ovp2016_u.zip (Accessed 20 August 2024).

8. State Statistics Service of Ukraine (2021), “Production of major types of industrial products in 2011-2020”, available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/pr/prm_ric/xls/vppv_2011_2020.xlsx (Accessed 20 August 2024).

9. Verener, I. Ye. (2023), “Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2022 rik” [Statistical Yearbook of Ukraine for 2022], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

10. The World Steel Association (worldsteel) (2024), available at: <https://worldsteel.org/> (Accessed 20 August 2024).

11. The World Steel Association (worldsteel) (2024), “World Steel in Figures 2024”, available at: https://worldsteel.org/publications/bookshop/world-steel-in-figures-2024/?do_download_id=d36adaf7-e4d4-436b-bcdb-15f9f708ddf7 (Accessed 20 August 2024).

12. The World Steel Association (worldsteel) (2024), “World Steel in Figures 2023”, available at: https://worldsteel.org/publications/bookshop/world-steel-in-figures-2023/?do_download_id=d36adaf7-e4d4-436b-bcdb-15f9f708ddf7 (Accessed 20 August 2024).

13. Delo.ua (2024), “The steel corridor is working. Will the Ukrainian steel industry be able to increase production in 2024”, available at: <https://delo.ua/industry/stalevii-koridor-pracyuje-ci-zmoze-ukrayinska-metalurgiya-narostiti-virobnictvo-u-2024-roci-429782/> (Accessed 20 August 2024).

14. State Statistics Service of Ukraine (2024), “Foreign trade in selected types of goods by country in 2017-2023”, available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/e_iovt/arh_iovt2024.htm (Accessed 20 August 2024).

15. State Customs Service of Ukraine (2024), available at: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/dimensions> (Accessed 20 August 2024).

16. Forbes Ukraine (2023), “Blocked logistics, global competition and a threefold drop in exports. How the war changed the Ukrainian metallurgy industry, which was the main source of foreign currency. A study by Vox Ukraine”, available at: <https://forbes.ua/money/eksport-metaloproduktsii-vpav-utrichi-shcho-viynazminila-v-ukrainskikh-metalurgiv-yaki-davali-osnovnikh-pritok-valyuti-v-krainu-27062023-14446> (Accessed 20 August 2024).

17. Ukrmetallurgprom's consolidation of enterprises (2024), available at: <https://www.ukrmetprom.org/> (Accessed 20 August 2024).

18. Kyzym, M., Khaustova, V., Kotliarov, E. and Shulga, I. (2024), “Analysis of the directions of transformation of the mining and metallurgical complex of Ukraine”, *Business Inform*, vol. 6, pp. 217–225. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-217-225>.

19. GMK Center (2024), “Infrastructure restoration supported steel demand in Ukraine in 2023”, available at: <https://gmk.center/ua/posts/vidnovlennia-infrastruktury-pidtrymalo-popyt-na-stal-v-ukraini-u-2023-rotsi/> (Accessed 20 August 2024).

Стаття надійшла до редакції 28.08.2024 р.